

„Beide in de gracht“

Laat ze varen; zij zijn blinde leidslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinde leidt, zoo zullen zij beide in de gracht vallen. Matth. 15: 14.

Scherp en hard heeft Jezus de Farizeeën aangegrepen, ook wel om hun persoonlijke onoprechtheid, maar toch vooral omdat ze het eenvoudige vrome volk in Israël op het doolpad lokten.

Dat volk had wel de Schrift van het Oude Testament, en daarin de Wet, maar dit volstond niet, om in elk gegeven geval uit te maken, hoe het zich voor God en menschen te gedragen had. Een levende ziel laat zich daartoe leiden door den geest der Schrift, en zijn gemeenschap met zijn God houdt hem in 't rechte spoor. Maar het eenvoudige volk onder de vromen was daarvan afgeraakt, en zoo stonden ze met de Schrift voor zich als blinden er bij. Dit maakte hen bij hun doen en laten onsterk en weifelend. Ze zochten den weg wel, maar konden zelden den weg niet vinden.

In die verlegenheid schoten toen de Farizeeën het zoekende volk te hulp. Ze waren er begaan mede, dat het volk zoo blind voor de Wet stond, en zouden het nu, als aan hun hand, op den goeden weg leiden.

Dit deden ze zoo, dat ze de Wet Gods aanvulden en uitlegden, haastig en tot in het kleinste toe. Geen vraag was denkbaar die op kon komen, of zij maakten er een antwoord voor gereed. Tot in zijn laatste verleden werd elk gebod uitgelegd en in zijn toepassing precies afgemeten en bepaald. Tot zelfs van een komijn-planje moesten Tienden, zoo leerden ze, worden opgebracht. Wie op den Sabbat ook maar zijn hand reerde, werd door hen schuldig verklaard. En zoo hadden ze een eindeloze reeks van inzettingen opgeemaakt, waarin het vrome leven werd saamschroefd. Niets werd aan de vrije toepassing door den eigen geest overgelaten. Geen voetstap kon men zetten, of de Farizeeën hadden er een bepaling voor. Het was zoo op en top een godsdienst van „maak niet en maak niet en roer niet aan“ geworden. Het gewone volk kon dit alles niet van buiten leren, en veel min onthouden en het alles waarmaken. Zoo werd alle religie van het inwendige leven der ziel afgetrokken en in uiterlijken vervuld. Het was zoo in elk opzicht hun *letter* die den geest doodde.

Vandaar dat Jezus heel dit Farizeisme veroordeelt als een plante, die zijn hemelische Vader niet geplant heeft. Want wel heette het, dat die wetleeraars voor het eenvoudige volk den weg des heils ontsloten. Maar het tegendeel was waar. Wat er nog aan geest onder het volk werkte, werd er juist door uitgedoofd. Het volk geraakte er tot zijn God niet nader door, maar doelde veeleer steeds meer, juist door die letterknechterij, van zijn God af. En het eind zou eens blijken te zijn, dat de geestelijke blindheid bij de Farizeeën en bij de eenvoudige vromen hand over hand toenam, tot ten leste en de blinde die om leiding vroeg, en die andere blinde, die leiding gaven zoo, maar niet kon, samen in de diepte der donkerheid ondergingen, of gelijk Jezus het in beelddespraak zei, beiden saam in de gracht vielen.

Dit was toen zoo, en het is nog zoo, gelijk het alle eeuwen door zoo is geweest.

Dit komt daardoor, dat het eenvoudige volk, zoolang het niet geestelijk rijp wordt, zulk een uiterlijk stelsel zoekt. Het gist den weg wel, maar weet den weg niet. Toch wil het den weg, die naar den eeuwiggen vrede zal leiden, op. En nu zoekt en tast het, tot het eindelijk, des tastens moede, den eerste den beste in den arm valt, die met hooge verzekering zich voordoeft als een die den weg kent.

Allerlei geesten waren dan rond. Deels geesten van buiten binnengedrongen, zoolks op dit oogenblik de Mormonen wer doende zijn, maar ook deels geesten die hier in ons eigen land opkwamen. Alle deze geesten drijven iets bij. De één is streng Sabbatsonderhouder, de ander wil den Zondag zelfs naar den Zaterdag verschuiven, en derde zoekt 't in 't doen herleven van het wonder der talen, gelijk nog pas in Duitschland is gezien, en vierde heeft 't op den kinderdop gemunt, en ander weer is meer voor ingevingen, en zoo waart er steeds een zeker aantal geesten rond, die zelfmet hun ziel op één punt vast zijn gaan zitten, en zich nu geroepen voelen om al wie maar hooren wil, aan dit éne punt te binden. Al 't overige doet er dan minder toe. Dat alles kan dan de noodzaak door de vang loopen, maar op dit éne punt moet men zich aan hun uitspraak lijdelijk onderwerpen, of anders komt heel uw Christelijk geloof bij hen in booze verdenking.

Die geesten nu zoeken uiteraard hun volgelingen bij voorkeur onder de onvaste geesten, die wel een zucht naar hooger in de ziel voelen opkomen, maar te blind zijn, om zelf den weg tot het heil te vinden, juist zoolks het eenvoudige vrome volk in Jezus dagen er te Jeruzalem aan toe was.

En zoo komen er dan allerlei groepjes en allerlei secten op, die voor een tijd lang een groep onomvangende meeslepen. Tot de tijd er over heengaat en de oogst moet binnen komen. Maar de oogst komt niet, en kan niet komen, en een halve eeuw later herinneren men zich nauwelijks, dat er zulk een secte geweest is. Wie ze leidde en wie zich door hen lieten leiden, verdwijnen in het donker. Of naar het woord van Jezus: Ze liggen beiden in de gracht.

Toch wachte men zich, om uit gewaande geestelijke hoogte op deze blinde leidslieden en op de blinden die ze geleid hebben, neer te zien.

Het Farizeisme met zijn letterknechterij en schuldige inzettingen kwamen pas op, toen de geest van Israël geweken was, en zoo ook is elke secte in het Christendom steeds in zulk een ure opgekomen als de Kerk van Christus in geestkracht verflauwde. In dien dooden toestand konden deze geestdrijve zielen zich dan niet vinden. Ze zochten daarom iets buiten de Kerk, dat hen geestelijk beter bevredigde, en stonden naar hun bedoelen als een oordeel over de kerk tegen de Kerk over.

De roeping van Christus Kerk is zoo hoog. In de Schrift vindt ze de beginselen, waaruit geloof en leven de onmisbare leiding moeten ontvangen, maar de toepassing en uitwerking van die beginselen op elk bijzonder geval en op elken bijzonderen zieletoestand, moet geestelijk doorworsteld in de gemeenschap des Heeren. Dan alleen werkt in de Kerk van Christus de Heilige Geest, en het is alzo door bij het Woord te blijven, maar geleid door den Heiligen Geest, dat de geloovigen in die Kerk en hun voor-

gangers een echt en recht Christelijk leven kweeken.

En echt Christelijk zieleleven en een echt Christelijke wandel kan nooit door het *normale* gebruik van allerlei voorschrift en allerlei uitspraak van allerlei voorschrift worden. Het vaste uitgangspunt ligt altoos in de trouwe, vaste belijdenis, die de Kerk de wereld indraagt. Maar voor elk verder slagen op den weg, is *geestelijke* kennis noodig, en ook deze *geestelijke* kennis wordt alleen in een levensworsteling, voor God doorworsteld, uw deel.

Ontbrekt dit rijke, worstelend geestelijk leven nu bij de voorgangers, en als gevolg hiervan bij de geloovigen, dan spruit van alle zijden het onkruid op, de geest wordt onvast, allerlei bijzaak wordt voor hoofdzaak gehouden, en buiten de Kerk wil een geestelijk leven opkomen, dat juist omdat 't van de Kerk los is, ten doode is gedoemd. En zoo treedt telkens weer een toestand in, als Jezus in de Farizeeën bestreed: Blinden die een blinde als leidman aannamen, en saam met hem van den weg der waarheid afraaken, tot beiden saam in de gracht vielen.

Alleen in het: *Terug naar Jezus* ligt daarom de redding. Hij en hij alleen is ons ten Leidsman gegeven. Hij is de weg, de waarheid en het leven. Hij bindt u alleen aan het Woord van God en maakt u vrij van alle menscheninzetting. Van hem gaat de Geest uit, die zijn volk alleen vertroosten kan. Hij alleen opent der blinden oogen, en leidt op den weg, waar men hoort naar de klanken van zijn God, en voortwandelt in het licht van het Goddelijk aanschijn.

Terug naar Jezus als den eenigen ons van God gegeven Leidsman! In het ernstig vermaan dat altoos weer tot de Kerk uitgaat, om haar niet geestelijke verdoofting weer tot krachtig geestelijk leven te bezielen. We zeggen niet: terug naar Jezus *soort*! Maar, terug naar *Jezus zelf*, want zijn woord is nooit van zijn persoon te scheiden. Eéne plante moet 't met hem zijn. Allen ranken van den eenen Wijnstok. Ieder voorganger en ieder geloovige een levend lidmaat van 't mystieke Lichaam.

Er moet levende gemeenschap, aldoor, werken tusschen de Kerk van Christus op aarde en den Leidsman, Hoogepriester en Koning, die op den troon der glorie zit. En komt die gemeenschap weer, dan leeft de Kerk van zelf. Haar licht straalt weer uit, en zij die het eeuwig vaderland zoeken, worden door dit van Christus en zijn Kerk uitstralend licht geleid.

Twee dingen moeten er zijn. Den blinde moeten de oogen worden geopend, en als hem 't oog geopend is, moet het waarachtige licht hem bestralen. Anders komt hij toch geen stap verder.

En daarom niet buiten de Kerk afgedoofd, want Christus zelf heeft zijn Kerk ingesteld, als instrument om het licht te brengen. Maar dan ook nooit en nimmer met een Kerk die geestelijk inzinkt, vrede genomen.

Niet alleen voor uw eigen ziel, maar ook voor uw Kerk moet ge om 't geestelijk licht worstelen.

Alleen bij het licht des Geestes dat van Christus' Kerk uitstraalt, wandelt ge veilig.

Amsterdam, 1 Oct. 1909.

Naar wij vernemen is het contract, dat de Synode van Amsterdam namens de Gereformeerde Kerken aan de Directeuren van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs aanbodt, om te komen tot een betere regeling van het toezicht op de Theologische faculteit der Vrije Universiteit, thans zoolv door de Directeuren dezer Vereeniging als door de leden van het moderamen der Synode in duplo geteekend geworden, en kwam daarmee de sluiting van dit contract officieel tot stand.

Dat de officiële onderteekening van dit contract eerst een jaar na afloop der Synode plaats vond, behoeft wel niet te verwonderen. Alvorens Directeuren dit contract konden goedkeuren, moest eerst de Vereeniging zelve daartoe hare toestemming geven. Gelijk men zich herinneren zal, werden de leden der Vereeniging in November 1908 daartoe te Utrecht saamgeroepen en werd toen, behoudens een nadere verklaring bij een der artikelen, het contract door de Vereeniging aangenomen. Intusschen waren de leden van het moderamen der Synode, gemachtigd om het contract te teekenen, onvoldoende geworden door het overlijden van Ds. Doorn en oordeelde het moderamen, dat in zijn plaats door de classis 't Gravenhage een andere deputaat moest worden aangewezen. Reeds dat gaf eenig opont-houd. Voorts hebben de nu weer voltallig geworden deputaten nog eenige correspondentie met heeren Directeuren te voeren gehad over de juiste bewoordingen en de beteekenis van het te Utrecht genomen besluit. Toen deze correspondentie tot een bevredigend resultaat had geleid, is het contract door de Directeuren namens de Vereeniging voor Hooger Onderwijs en door de leden van het moderamen namens de Gereformeerde Kerken geteekend geworden. Nu deze onderteekening heeft plaats gevonden, en de officiële stukken uitgewisseld zijn, heeft daarmee van zelf het vroeger geldende contract opgehouden te bestaan en is het nieuwe contract in werking getreden. Volgens de opdracht der Synode zullen de leden van het moderamen dan ook wel spoedig de Kerken officieel in kennis stellen van dit feit en zullen de deputaten, die de Generale Synode benoemde om na de totstandkoming van dit contract het toezicht op de Theologische faculteit te oefenen, hun functie kunnen aanvaarden.

Ongetwijfeld is de totstandkoming van dit contract zoolv voor de Kerken als voor de Vrije Universiteit een zaak van zeer hoog belang. Bij velen bestond nog steeds het beswaar, dat de Kerken niet genoegzaam toezicht konden houden op de Theologische faculteit, en op de Generale Synodes werd in officiële rapporten meermalen uitgesproken, dat het toen geldende verband niet genoegzaam waarborg aan de Kerken bood. Vandaar dat de Generale Synode een nieuw contract ontwierp en daarbij de uitdrukkelijke verklaring deed, dat „naar het oordeel der Gereformeerde Kerken in dit nieuwe voorstel het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Vrije Universiteit behoorlijk geregeld was, en de Kerken mits-

dien het verband herenrijds aldus wenschten te regelen, gelijk in dit voorstel was uitgedrukt“ (zie Acta der Synode Art. 131 alinea a pag. 78.) Deze officiële verklaring der Synode laat aan duidelijkheid wel niets te wenschen over. Indien dit verband naar het oordeel der Synode een behoorlijk verband is, en de Vrije Universiteit door dit verband te aanvaarden, aan den wensch der Kerken heeft voldaan, dan is daarmee het zoo moeilijke vraagstuk, dat reeds van de dagen onzer vaders de geesten bezig hield, feitelijk opgelost. De Kerk heeft haar volles eisch gesteld; aan dien eisch is door de Vrije Universiteit voldaan. Al de rechten, die de Kerk in zake de Theologische faculteit begeerde, zijn haar geschonken. Een volkomen normale verhouding tusschen de Kerken en de Vrije Universiteit is daarmee ingetreden.

We zeggen dit niet, alsof dit verband daarom nooit en op geen enkel punt zou kunnen gewijzigd worden. Eerst de ervaring kan leeren, in hoeverre dit verband juist en goed werkt. Wijziging op ondergeschikte punten zal zeker met wederzijdsch goedvinden mogelijk zijn. Menschenwerk is nooit volmaakt. Maar dit neemt niet weg, dat de Gereformeerde Kerken zich in dit contract, wat haar wenschen betreft, volledig hebben uitgesproken; de principieele lijnen, in dit contract getrokken, zijn door de Kerken goedgekeurd; het thans geleide verband is naar het oordeel der Kerken een *behoorlijk en normaal* verband. En al laten we natuurlijk ieder persoonlijk vrij, om dit verband niet behoorlijk te achten en aan een nog strenger verband of een meer los verband de voorkeur te geven, zeker kan van dit oogenblik door niemand meer gezegd worden, dat dit de overtuiging der Kerken zou wezen. Want wie dat zegt, zou daarmee de officiële en pertinente verklaring, door de Synode afgelegd, tot een onwaarheid stampelen.

De voorstelling, alsof onze Gereformeerde Kerken officieel voor het beginsel der eigen opleiding zouden gekozen hebben en daarnaast de vrije studie alleen zouden gedooft, is niet alleen historisch ten eenenmale onjuist, maar wordt door de verklaring der Synode te Amsterdam ook beslist weer-sproken.

Met stillen rouw in het hart gedenden ook wij het heengaan van onzen hoogge-schatten broeder Ds. Gispén in de ruste, die God voor zijn volk heeft weggelegd.

Want in hem is zulk een kostelijke schat aan onze Kerken ontsloten.

Man van singuliere gaven in alles, wist hij, die nooit wetenschappelijke studie genoten had, zoo vol, zoo rijk en zoo diep de schatten van Gods Woord voor de gemeente te ontsluiten. En zoo als hij dat Woord kende, kende hij ook het mensche-lijk hart in al zijn noden, worstelingen, twijfelingen en afdwalingen. Daarom was zijn prediking altoos frisch, aangrijpend, sprekend tot het hart. Daarom bleef, trots het klimmen zijner jaren, de gemeente altoos even gaarne naar hem luisteren en stroomden de kerken bij hem vol. Hij gaf levensbrood aan den hongerige, medicijn voor den kranke, een pelgrimsstaf voor den moede. De eenvoudige kon hem volgen en de meest geleerde genoot van de fijnheid zijner opmerkingen, de raakheid zijner beelden, het eigenaardig licht, dat hij over elken tekst deed opgaan. Bovenal, hij sprak nooit of hij voelde, dat er een Woord Gods tot zijn ziel was gekomen, dat hij tot de gemeente te brengen had. Daarin lag het geheim van de wonderlijke bekoring, die van zijn prediking uitging.

En niet minder dan door zijn prediking heeft Gispén invloed uitgeoefend door den uitnemenden arbeid, dien hij leverde voor de pers. Voor de journalistiek had hij zeldzame gaven. Hij leefde mee in heel het leven van zijn tijd, kerkelijk en poli-tiek, sociaal en wetenschappelijk, wist op boeiende wijze zijn meening te zeggen over al de brandende vraagstukken van den dag, deed dit steeds op originele wijze en gaf daarbij blijk van een gezond oordeel en scherp opmerkingsvermogen. Zijn brieven aan een vriend in Jerusalem waren jarenlang het groote aantrekkingspunt in de *Bazuin* en schiepen als 't ware een nieuw journalistiek genre, waarin Gispén wel na-geslept, maar zeker niet overtroffen werd. Niet het minst was dit te danken aan de kostelijke gave van humor, die hem eigen was; beter dan iemand zag hij zoolv bij tegenstander als vriend het dwaze, het gemanteneerde, het onnatuurlijke, en wist op zoo geestige wijze, met zulk een gullen lach op de lippen, met al het bekropene en kleinzelige den spot te drijven, dat zelfs wie een tik op de vingers kreeg, hem toch nooit gram kon zijn.

Daarbij was Gispén, het werd terecht een niet christelijk blad opgemerkt, nooit exclusief. Hoezeer hij met al den ernst van zijn geloofsvertuiging de Gereformeerde belijdenis liefhad en voor die overtuiging steeds rond en open uitkwam, hij was nooit blind voor de gebreken in eigen kring en wist het goede ook in andere richtingen te waar-deeren. Partijman wilde hij niet zijn. Het neemni me mancipavi: ik heb mij aan niemand verknecht, was ook zijn leuze. Hij had slechts één Heer, zijn Meester in de hemelen. Hem te dienen en te verheerlijken was de lust van zijn hart.

Hoe rijk de vrucht van zijn levensarbeid voor dien Heer is geweest, zal eerst de toekomst openbaren. Om lof van den mensch was het hem, die in beminlijke bescheidenheid zichzelf steeds op den achtergrond hield, nooit te doen. Hij was zich-zelf daartoe te diep bewust van het gebreke-lijke, dat ook onzen uitnemendsten arbeid aankleeft. Maar zijn blijmoedig en kin-derlijk geloof zal blijven getuigen, ook nadat hij gestorven is.

In *De Tijd* maakt de heer Th. Bendorp capite op wat we schreven, dat „de Room-sche Kerk meer hecht aan het gezag der traditie dan aan dat der Schrift“ en ver-klart hij niet te begrijpen, zelfs in geval dit waar was, hoe daaruit eenig gevaar zou kunnen voortvloeien voor de Roomsche Kerk om toegeslijk te zijn voor de afdwa-lingen der modernisten. „Vasthouden aan de traditie en modernisme staan immers“, schrijft hij, „zoo ongeveer aan elkander tegenover als ja en neen. Juist door haar vasthouden aan de traditie is de Katholieke Kerk tegen alle valsche modernisme gewaar-borgd“.

Wat het eerste betreft, heeft de heer Bendorp volkomen gelijk, wanneer hij opmerkt, dat de Roomsche Kerk in haar belijdenisschriften de traditie niet boven de Schrift stelt, maar ze beiden naast elkaar op een lijn plaatst. Hij behoefde zich daarvoor niet eens te beroepen op den Room-schen dubbeltjesatechismus van de diocese Haarlem, want het Treutische Concilie sprak dit reeds uit in Sess. IV de cr. de canon. Script, waar de Synode verklaarde, dat zij naast de Schrift de traditie *pari pietatis affectu ac reverentia* met gelijke aandoening van vroomheid en eerbiedigheid ontving. Hadden we dan ook geschreven, dat de Roomsche Kerk officieel de traditie boven de Schrift stelt, zoo zou de terechtwijzing volkomen verdiend weren. Maar waar Pro-stanten en Roomsche het wel nooit over eens zullen worden, is over de vraag of de Roomsche Kerk niet feitelijk meer betee-kenis hecht aan de traditie, dan aan de Heilige Schrift. De heer Bendorp toont dan ook volkomen goed te weten, waar de schoen wringt, als hij er aan toevoegt, dat de Roomsche Kerk, wat de verklaring van den juiste zin der Schrift betreft, haar leden aan de traditie bindt. Reeds daarin ligt feitelijk de erkenning, dat de traditie meer beteekenis heeft dan de Schrift zelf. Niet de Schrift keurt de traditie, maar de traditie, door de Kerk uitgesproken, beslist, wat we als Heilige Schrift hebben aan te nemen, welke de beteekenis is van de Schrift en hoever haar gezag zich uitstrekt. Bovendien voegt de traditie, wat de heer Bendorp vergeet mee te deelen, aan de Schriftopenbaring nog tal van dingen toe, die zelfs volgens de Roomsche Kerk in de Schrift geen grond vinden en naar het oordeel van ons Protestantisme lijnrecht met de Schrift in strijd zijn. In het twistgesprek tusschen Luther en den pauselijke prelaat, antwoordde de laatste, toen Luther hem tegenwierp, dat van den afloop in de Schrift geen sprake was: de afloop is ons niet bekerd geworden door het gezag der Schrift, maar door het gezag van de Roomsche Kerk en de Roomsche pausen, welk gezag hooger staat (quae major est).

En wat de tweede opmerking aangaat, zoo is dit feitelijk, de heer Bendorp houde ons dit ten goede, een woordenspelletje. Er was hier geen sprake van het modernisme als aandoening, maar van de kritische be-schouwing van de Schrift, die door deze modernen gehuldigd werd. Deze kritische beschouwing nu vindt haar vader in den Roomschen *Richard Simon*, die een bijzondere gunsteling der Jeruzeten was. Wel heeft de Kerk bij monde van Bossuet zijn werk ten slotte veroordeeld, maar er zijn in later tijd genoeg werken van Roomsche geleerden verschenen, die wel het kerkelijk imprimatur ontvingen en toch veel verder gingen dan Simon deed. Wordt niet enkele jaren geleden door den Duitschen hoogleraar Carl Holzhey verklaard, dat het Schepingsverhaal als een mythe beschouwd moest worden, terwijl dit werk geapprobeerd was door den Gene-raalvicarius van Passau? De traditie der Kerk bood hiertegen al zeer weinig tegen-weer, daar het bekend genoeg is, hoe de Kerkvaders door hun allegorische Schrift-verklaring althans aanleiding gaven om het met den historischen zin der Schrift niet zoo ernstig op te nemen. Leerde Origines niet, dat God in de Schrift historische on-gerijmdheden had laten opteekenen, opdat we leeren zouden niet aan de historische beteekenis te blijven hangen, maar de Schrift geestelijk te verstaan?

Natuurlijk zou er over deze zaak nog veel meer te schrijven zijn, maar we meenen met dit korte woord te kunnen volstaan. Het moge den heer Bendorp duidelijk maken, waarom we dankbaar waren, dat de Roomsche Kerk thans zoo beslist tegen deze kritiek partij kiest. Tot dusverre stond het niet vast, dat schrijvers, die het Schep-ingsverhaal, het verhaal van het Paradijs en den zondval mythologisch of allegorisch verklaarden daarmee in strijd waren met de leer der Roomsche Kerk, en werd daarom aan de werken dezer schrijvers het kerke-lijk imprimatur verleend. Thans, na de jongst gevallen beslissing, zal daaraan wel een einde komen. En daarover hebben we ons verheugd.

Een dogmatisch geschil?

I

Niet genoeg kan gewaardeerd worden, dat er in onze Kerk nog altoos wachters op Sions muren gevonden worden, die met scherp spiedend oog toezien op elke afwij-king van de belijdenis en terstond de ba-zuin aan den mond zetten, wanneer ook maar een zweem van onraad wordt bespeurd. Vooral in onzen tijd is dat dubbel noodig.

Ontkend kan toch niet, dat de algemeene richting der geesten veel meer is om de scherpe kanten van de eigen belijdenis af te slijpen en kracht te zoeken in de geloofs-belijdenis, die aan alle Kerken gemeen is, dan dat men met beslistheid en overtuiging zou opkomen voor die geloofstukken, waarin juist de eigenaardigheid van de Gerefor-meerde confessie uitkomt. Ongetwijfeld werkt daartoe mee, dat de strijd tegen het al drierster wordend ongelooft al wat nog

den Christus 'belijdt, dringt de onderlinge controversen te laten rusten en het zwaard gezamenlijk uit de schede te trekken tot handhaving van ons „algemeen en onge-twijfeld christelijk geloof“. Vergeleken met den afstand, die ons scheidt van den ma-terialist onzer dagen, is het verschil, dat Gereformerd en Lutheraan scheidt, zoo gering, en voelen we, hoe we zelfs in de Roomsche Kerk nog een bondgenoot heb-ben te begroeten, waar de strijd gaat om de grondwaarheden der Christelijke religie.

Toch mag dit zoo versterkt gemeenschaps-gevoel, dat alle Christenen thans aanbidt, nooit oorzaak worden, dat we het kostelijk pand, door God dien Heere ons in onze belijdenis bewaard, niet zuiver zouden bewaren. We hebben op te trekken als verbonden legers tegen den gemeenschappelijken vijand, maar elk onder onsz eigen banier. Coalitie mag nooit in fusie ontaarden. Anders zou, terwijl aller aandacht gevestigd was op den vijand *van buiten*, de kracht der bezetting verzwakken, straks langs een achterdeur de ketterij de vesting binnensluipen, onverhoeds de zorgeloze manschappen overvallen en de schade, door de ketterij aangericht, in onze Kerken nog erger zijn dan de ver-woesting van het ongelooft. Aan de zui-verheid der belijdenis toch hangt in de eerste plaats de welstand en het leven der Kerk.

Nu heeft de les der historie geleerd, dat de ketterij schier nooit begint met recht-streken en openlijk de hoofdpunten der belijdenis aan te vallen, maar dat ze ge-woonlijk onder schijnbaar onschuldige ge-stalte op een betrekkelijk ondergeschikt punt den aanval waagt, om, als ze een-maal vasten voet heeft gekregen, den aan-val straks door te zetten en de hartader der confessie aan te tasten. Zoo deed een Arius, zoo handelde een Pelagius, zoo was bij ons de tactiek der Remonstranten. Arius noemde Christus ook wel God en wilde Hem de eere der aanbidding wel gunnen; alleen gelijkwerend met den Vader was Hij niet. Pelagius meende nog met beide voeten te staan op de belijdenis der Christe-lijke Kerk; van de genade Gods sprak ook hij even goed als Augustinus; alleen aan de vrijheid van den menschelijken wil hield hij tevens vast. En Arminius verklaarde zich volkomen bereid om de Confessie onzer Kerk te onderteekenen; aan de eeuwige uitverkiezing geloofde hij even vast als de volgelingen van Calvijn; alleen die uit-verkiezing rustte niet op het welbehagen Gods, maar op het voorgezichte geloof van van den mensch.

Juist daarom kan de Kerk niet genoeg de wacht houden bij de eerste beginselen der afwijking van haar belijdenis. Ze heeft noodig mannen, die met spoorlijn toegerust, elke contrabande op de grenzen ontdekken en afwijzen. Soms kan het geschil over een enkel woord, ja over een enkele letter loo-pen, en toch aan dat microscopische verschil heel de verdere ontwikkeling der Kerk han-gen. En niet het minste heeft de Kerk die wacht te betrekken bij de examens, die toegang verleen tot het kerkelijk ambt. Een afwijking van de belijdenis bij een ge-woon gemeentelid kan uit onkunde voor-komen en heeft in elk geval nooit de ver-reikende gevolgen voor het leven der Kerk. Vandaar dat onze vaders in een gewoon lid der Kerk zulk een afwijking desnoods dragen wilden, mits die afwijking niet de fundamentele stukken des geloofs betref en er geen propaganda voor gemaakt werd. Maar een Dienaar des Woords moest *gewoon zijn in de leer*. Aan de zuiverheid zijner belijdenis mocht niets ontbreken. En waar ook hier geldt *sero medicina paratur*, als de ziekte eenmaal uitgebroken is, komt het geneesmiddel meestal te laat, cischen ze daarom, dat bij het praeparatoir en perem-pitoir examen, dat den toegang tot de Be-diening des Woords ontsluit, in de eerste plaats gelet zou worden op de orthodoxie van den candidaat. Een predikant, die reeds langeren tijd in de gemeente optrad en door catechisatie en prediking aan invloed won, wegens ketterij af te zetten, is veel moeilijker dan een candidaat bij het examen af te wijzen.

Maar hoezeer we dezen ijver voor de zuiverheid der belijdenis, voorzoover hij ook in onze Kerken gevonden wordt, waardeeren en prijzen, toch mag ook hier geen over-drijving plaats vinden en niet een afwijking van de belijdenis gezocht worden, waar geen dogmatisch geschil is. De tijd ligt nog niet zoover achter ons, dat heel onze kerkelijke wereld in rep en roer werd gebracht door het stof, dat men opjoeft over de zooge-naamde vier artikelen, het supralapsarisme, de eeuwige rechtvaardigmaking, de omdel-delijke wedergeboorte en de onderdelde wedergeboorte bij den doop. Toen onze Kerken echter ten slotte geroepen werden op de Synode te Utrecht om over deze geschilpunten uitspraak te doen, vereenigde allen zich met de voorgestelde conclusies, en sinds werd over dit geschil in onze kerkelijke wereld nauwelijks een woord meer gerept. Men had voor een confessioneel geschil aangezien, wat geheel binnen de grens der confessie viel.

Zoo schijnt ook thans weer enige moeilijkheid gerezen te zijn over het artikel onzer geloofsbelijdenis, dat handelt van de *nederdaling ter helle*. Een uit-legging van dit geloofsartikel, die eenig-mate afwijkt van de uitlegging door onzen Heidelberg Catechismus gegeven, deed de vraag rijzen, of hierin geen bedenkelijke afwijking school van de belijdenis onzer Kerken. Zelfs hoorde men, dat op kerkelijke examens de candidaten, die deze meening voorstonden, hierover lastig werden gevallen. Nu deze quaestie eenmaal opgekomen is, is het zeker beter, dat ze ook rond en open besproken worde. Hebben we hier werkelijk te doen met een dogmatisch geschilpunt, dan mag het niet verzwegen worden, maar dient klare wijn te worden geschonken, opdat onze Kerken weten,

waarin di over kni is er gee een qua behoort daarin i omdat d kostbaa tekenen te worde confessio niet vers overdrivi die men tuiging i dogmatis alleen va stuk, wa meerde gedach onse o Wantrou welig tier wortel he jeugdig aangenaa exam v men, nu j heid zij overliet. de Kerk ambt va maar oo zweem va nigheid zij verdenkin allerminat over afwi tegenover zwakking. Den ban willen we handhave schijn en mag ook ruseidh meerde K en bekrou de vasthei liet ze ru ondergesc beeld moe Art. IV o ken boeke wordt de lijke aan di staat toch Apostel Pi enz. en aa Geloofsbel gedachte i de schrijve is. Toch h uitdrukkel den Aposti erkennen den auteur gedacht, zij zijn een di niet aan schrijver t lijke inspi vasthoudt, te beschu heeft geen len, welke canoniek v om uitspra ties, die to niet des g blijkt dit d ten der a zoolks met sche Kerk blijkbaar n toegekend, de Gerefor steeds als geworden.

Voor

In hartelijk zagers: Van uit de Un-Houtzagers i Hovy te A Dringend gedanken. He

Het wer ving van de indie, waar wordt. Bewe H. B. de la van aanbeve en Dn. J. Js. Bootsma kerij, — 't C Een besch zij over en inrichtingen. indien FREU Bootsma, pi heet „geestel gesticht Bro met minder kweten.

Een besch hartigheid, d barmhertighe dige, een be maar die, weki, toch moole ding en Nederl. It geoufend wor Tegen da bezwaa, wa lijke“ en een wel heb ik christelijke S Indie bij het lingen in d christelijke t